BIBLIOTECA DE «LO TEATRO REGIONAL».—*Obra número 142*

¡AFRANCESAT!

MONÓLECH TRÁGICH

original de

Manel Rocamora

Premiat per lo «Centre Graciense» en lo Certamen de 1894

BARCELONA
Biblioteca de «LO TEATRO REGIONAL»
Ronda Sant Pere, 19-21, 1.er, 1.a
Juliol de 1899

¡AFRANCESATI

¡AFRANCESAT!

MONÓLECH TRÁGICH

ORIGINAL DE

MANEL ROCAMORA

Premiat per lo **Centre Graciense** en lo Certámen de 1894

BARCELONA
BIBLIOTECA DE «LO TEATRO REGIONAL»
Ronda Sant Pere, 19 y 21, 1.er, 1.a
Juliol de 1899

En Theodor Bonaplata

PERSONATJES

L' AFRANCRSAT.	LO SEU CUNYAT.
LA SEVA DONA.	LO SEU PARE.

Pagesos, soldats francesos, etc.

L' acció passa en una casa rica d' un poble catalá en la tardó de l' any 1808.

ACTE UNICH

Sala de pas ricament amoblada. A la dreta, duas portas ab cortinatjes: la del 1.er terme sempre oberta. A la esquerra, altras duas portas: la primera es la de la escala; la segona, ab cortinatjes. Al fons una finestra gran, sempre oberta, ab un emparrat á la part de fora, per entre 'l que 's veu lo cel.

Es de nit. La escena haurá d' estar ben fosca durant tota la representacio: apagadas las lluhernas y baixos los llums del públich.

ESCENA PRIMERA

Al aixecarse 'l teló 's veu com l' AFRANCESAT, sobreexcitat y temerós, se va enfilant per l' emparrat de la finestra, y en quan es á dintre 'l pis, comensa 'l monólech.

AFRANCESAT

A la fi hi soch! (Pausa, com tement esser vist.)
Que aixís, per ma ignominia,
tingui d' entrá' en ma casa com un lladre!
Oh, humillació! (Pausa igual que avàns.)
Cóm bat mon cor! Quánts duptes
lo meu cervell, de día y nit, traspassan!
Mes, cert deu ésser quan son nom hi posa
y es d' ell mateix la lletra de la carta!
(Com recordant lo llegit.)
«Perqué de fam los teus fillets no's morin
»y ta muller no vagi á mans d' un altre,
»jo, que l' aymava avans de tú conéixela,

»d' ella al dols prech, la he fet ma amistansada!»
Aixís diu ell! (Ab rabia.) «Y cada nit quan ella,
»fingin quefers, un llum deixa en la cambra
»que prop la seva hi há, ab clau segura,
»puig teva fou, entrant jo dins ta casa
»goso l' amor que 'm vas robar tú un día!»
Oh, mon rival, com has pugut venjarte.
Sols tú podías tant verí escupirme!
(Exhaltantse per moments, llensa'l barret, capa, barba y demés ab que figura anar disfressat.)
Vil escorsó, que á mon casal t' amparas,
la llum del jorn fugint, y en las despullas
de mon amor hi vas covant ta bava;
no la veurás ja més á aqueixa dona
que un jorn l' infern gitá per ma desgracia!
Per sos petons vindrás, per sas caricias?
Caricias, donchs, tindrá per' tu aquest' arma,
(Se treu y acaricia un punyal.)
qu' en lo teu pit se clavará, gojosa,
ton cor buscant, en ell fins á enfonsarse;
lo seu petó será mes dols que 'ls d' ella,
oh, sí, molt més y eterna sa durada!
(Ab exhaltació.) Aquí mateix, avuy, de ma deshonra,
¡d'aquell amor que un día ella 'm jurava!,
la proba he de trobar ¡oh, sí! ben certa...
Ay, cóm me triga l' hora de venjarme!
(Transició ab neguit.)
Si als meus fillets, al menys, jo pogués veure!
(Enternit.) Hont deuhen ser?
(Va escoltant per las portas del segón terme.)
Aquí tot resta en calma.
Serán tots vius? Mos fills! (Plora.) Y que no puga
besarlos jo, com cada jorn sa mare!
Angels de Deu! Com reca al cor no véurels!
(Al anar á mirar per la porta del primer terme dreta.)
En aquest' hora llum y en eixa cambra?
(Sorprés y miranthi d' amagat.)

Sí, sí: es ella... Escriu... y 'ls ulls s' aixuga!
Per' quí deu ser son plor y aquella carta?
(Ab rabia, apartantse de la porta, pero encarantse ab quí 's suposa á dins de la cambra.)
Tant que t' aymava jo, y tu 'm trahías
mentres allá 'm migrava d' anyoransa! (Ab ironía.)
¿Va ser per 'xo que 'm vas tancar las portas
d' aqueix casal?
(Com escarnint á algú que abáns ho ha dit.)
«Mal pot entrá' aquí casa
qui en ella ha dut la mort y la deshonra!»
Es cert!... Mes tu ¿cóm la meva honra guardas?
(Se veu móurer la llum de dintre la porta del primer terme dreta.)
¿Qué es? Ah, soroll de passos... que s' acostan.
Deu m' ha escoltat! Contén, cor meu, ta rabia!
(S' amaga darrera una cortina de la porta del segón terme dreta, recullint abáns el barret, capa y demés que había llensat á terra.)

ESCENA II

L' AFRANCESAT y la seva DONA; aquésta, que va vestida de dol, entra á la escena per la porta del primer terme dreta, portant un llum en una má y en l' altre un mocador ab que s' aixuga 'ls ulls com qui acaba de plorar. Atravessa la escena pausadament y treu las baldas de la porta del primer terme esquerra; després, sense precipitarse pero també sens afectació, va cap al foro y treu un moment lo llum fora de la finestra, retirantse ab lo llum tot seguit y sortint d' escena per la porta del segón terme esquerra, que queda ajustada. Mentrestant l' Afrancesat anirá dihent lo que segueix, amagat darrera la cortina.)

Ella! (Pausa curta.) Qu'hermosa encar! (Altre pausa igual.)
Sembla impossible
pugui tancar eix cos vilesa tanta!
Mes, oh, qué fa? (Al véureli treure 'l llum á la finestra.)

Ah, sí: la convinguda
senyal ab son aymant!... Y encar duptava!
¿Cóm no duptá' y fins creuela ignoscenta,
si sóls virtut se pot llegí' en sa cara!

(Quan ella es fora, surt del amagatall y diu lo següent encarantse cap allá hont se 'n ha anat ella.)

Ah! veshi; veshi ab ton aymant! Rebéjat
en lo tossal de tos plahers; ubriácat!
Veshi, que ja ningú 't torbará 'ls sonmis;
l' honor befat avuy té vol fer guardia,
puig tal amor tal patje requería!

(Irónich, exaltantse y acariciant lo punyal.)

Quin despertar més dols las vostras ánimas!

(Atinanthi de sopte.)

Pero la carta qu' ella ha escrit, no duya?
Veyám si hi es?

ESCENA III

Surt d' escena l' Afrancesat per la porta del primer terme dreta y torna als pochs moments ab un paper á la má, que li cau á terra al veure al home qué al esser ell fora d' escena ha entrat per la porta del primer terme esquerra. Aquest home anirá embossat de manera que l' afrancesat no 'l pugui coneixer ni d' esquena; porta un fanalet á la má, que deixa á terra pera tancar la porta y passarhi las baldas, en qual feyna 'l sorpren l' afrancesat y li clava 'l punyal á la esquena tot dihent lo següent:

¡Ah, vil, reb ma venjansa!

(Cau l' home á terra, mort, sens dir res, ó tot lo més fent una petita exclamació.)

De primer tú!

(Mirantlo com cau.) Aixís!

(Senyalant la porta per hont ha desaparescut ella.)

Després per ella!

(Agafa 'l fanalet que duya l' home y removent lo cadavre li mira la cara; al reconeixel recula horroritzat, quedant lo

fanalet al costat del mort, de la manera que pugui fer efecte mes tétrich.)

Com? Son germá! Qué veig? Oh! Deu me valga!
Si no pot ser! Deu meu! Es que deliro?
No 'l van matar á n' ell junt ab mon pare?
Es ell, sí, ell; y jo l' he mort!
(Pausa, ab deliri.) La historia
que mon rival m' ha escrit era, donchs, falsa?
Ah, vil, traydor!
Si aquí 't pogués jo tindre,
entre mas mans havia d' ofegarte!
Oh, rabia! Si, l' afrancesat, lo monstre,
ja 'l tenen pres, y á dins sa propia gabia!
Mos enemichs, tots los d' aquí, la riota
que hi haurán fet! – Matém l' amich de Fransa,
—ells s' haurán dit—y aixís, verí donemli
que, sinó 'l cos, li cremi tota l' ánima.—
Y mon rival ab quin plaér diría:
—Jo li daré 'l verí dintre una carta.—
Y l' he xuclat jo tot; mes, jo no 'm moro
que aquí mor l' ignocent y viu qui 'l mata!
(Pausa curta ab desesperació.)
Després ells prou vindrán y ab ma segura
podrán en mi esbravar tota sa rabia!
(Resolt de prompte.) Mes, aixó no será, no, may! Lo monstre
podrá burlar encar vostra venjansa!
Yo seré lliure avans que 'l sol llumeni
de mon casal y nom la nova taca!
(Se treu una empolleta de una butxaca interior y beu depressa son contingut, fent un gesto horrible.)
Aixís, jo, jo mateix mataré 'l tigre
que al ignoscent ha mort ab ma cobarda;
lo qui á sa patria vá trahir cent voltas;
qui deshonrá son nom y 'l de sos pares!...
(Repentinament.) Ah, mon pare, pobret! Si, ell ho deya:
—«No hi ha perdó per qui es traydó á la patria.»—
(Sobrexitació progresiva.)

Oh, Deu! Al cor quina dolor y engunia!
Per tot mon cos s' escampa frisó estranya;
aqueixa febre... aqueix neguit... als polsos...
ma gorja es foch... s' emboyra ma mirada!...
(Transició) No; ja ha passat.
(Pausa curta que acaba plorant.)
Al menys pogués jo veure
á n' ella, sols per darrer colp besarla
y son perdó obtenir!
(Ab horror.) Oh, no, impossible
qu' ella perdoni á qui 'l germá li mata!
(Mirantse 'l mort) Un altre crim! Encare no es prou negra
l' ambra d' eix sér per tot allá 'hont passa?
(Sobreexitació.) Aíxís, esbérlat, cor! Mortal angoixa,
per qué de un colp ma vida no arrebassas?
Será aixó fill del odi que 'm corseca,
ó es que la mort ja pas á pas s' atansa?
(D' aquí endevant lo deliri ha de esser molt marcat y creixent.)
Ell... s' ha mogut... y m' ha mirat! (Pe 'l cadavre.)
Que roja
la seva sanch... per tot arreu s' escampa!
Ja tot un mar n' es tota la masía,
mes, lo seu cap, surant, me mira encara.
(Transició rápida, pero sempre delirant.)
No, m' enganyéu, no es ell!

ESCENA IV

(Desde 'l moment qu' ell beu las matzinas hi haurá hagut cambi de decoració pero sols en lo foro (y de manera suau que no distregui al públich) per medi d' unas glassas que baixarán y deixarán veure després una decoració de bosch, devant de la que passará tot lo que diu l' afrancesat fins que cau defallit, iluminantse tota la escena ab color rojench al final.)

(Com en visió.) Mireu, los duhen
de dos en dos, lligats, tal com als lladres,

entre rengleras de soldats francesos.
Qué trist lo só de aqueix timbal! Ja passan.
Pochs n' hi ha que plorin.
(Va contant y senyalant ab lo dit.)
Quants! No vull que 'm vejin.
M' amagaré darrera d' aqueix arbre.
(S' amaga darrera d' un moble ó cortina.)
No es mon amich aquell, de la infantesa,
tant estimat per mi?
La vista 'm manca!
(Mirant sempre com d' amagat.)
Y aquell que aixís, altiu, lo cap redressa...
y s' ha girat... y 'm mira!
(Tapansa la cara.) Oh! Mon pare!
(Com si lluytés ab molts desesperadament.)
No, jo no ho vull! Deixéume! Vull salvarlo!
Teniu l' or vostre! (Se treu una bossa y la llensa)
Trenco tots los tractes!
Si m' haurán vist? (Pausa curta.)
S' allunyan! Ja s' aturan!
(Com escoltant.)
Qué diu lo quefe á n' els soldats? Que 'ls mana?
¡Oh, quin horror! (Com sentint quelcom horrible)
(Se tapa las orellas ab las mans.)
No ho vull sentir, no, feras,
(Se seat una descárrega)
Assessins! Ja, ja, ja! (Histericament)
(Cau á terra mitj desmayat y al volguer incorporarse topan sas mans ab la carta que li ha caygut avans de fer l' assessinat.)
Eh? Una carta?
Ah, sí, la d' aquell monstre!
(Llegint ab rapidesa) Mes, la lletra
no es pas la d' ell! Ah! Ja la conech are!
Sí, es la carta qu' ella allá escribia!
Y era per mi. Oh! Cóm? Quánta desgracia! (Llegint.)
Ell perseguit també, per culpa meva? (Per lo mort.)
Que ab lo francés ma salvació pactava

y l' han cregut afrancesat! Fugian.
(ab mos fillets, demá, tots cap á Fransa,)
¡de mon rival! que perseguía á n' ella,
mentres á mí m' enverenava l' ánima! (Plora desesperat.)
Disort horrible! Com de plom fós crema
cada un dels mots. (Pausa.)
Deu meu! Ells me salvavan
y tant d' amor jo 'l pago ab mort, ab odi!
(S' acosta al cadavre per besarlo.)
Germá del cor, perdónam! (Recula.)
Oh! 'L cadavre
món bes rebutja! Son esguart, plé d' ira,
allunya d' ell al assessí! (Transissió brusca pero delirant.)
Del pare
es eixa veu; sentiu?
L' eco contesta;
«No hi ha perdó per qui es traydó' á la patria.»
(Transició.) Y ella... ¡fins ella! amor y conhort nega
á son espós! (Com sostenint un diálech.)
Jo vull entrá en ma casa!
Qué no, m' has dit? Donchs hi entraré!
Oh! monstre!
Perqué á ne 'ls fills fas aborrible 'l pare?
Judas? Oh, no, no ho soch!
(S' ajenolla suplicant.) Aymada meva!
lo teu perdó jo vull! L' or que 'm cegava,
per quí sino pe 'ls fills y tú 'l volía?
Per enriquirvos sols! Y en premí, are,
ni un bes tindré que mon sofrí endolceji,
ni qui al morir vingui á tancar mos parpres! (Plorant.)
Ramell de crims! Trista es fills meus ma herencia!
(Transició, va per aixecarse y cau, delirant y arrossegantse fins al final.)
Lo mar de sang ja arriba á la teulada!
Ja n' ha passat; mireu, ni rastre 'n queda!
Sols del panell la creu, surant, senyala
lo lloch del crim. (Se passa la ma pe 'ls ulls.)

Quina rojor!
(S' enrogalla.) M' ofego!
¿Quina amargó? (Enguniós.)
Quín foch! (Pe 'l front.)
(Pe 'l cor.) Y aquí se 'm glassa
la vida sota eix cranch que se 'm aferra!...
Verí?... Remordiments?...
(Delirant mes.) Cóm! De mi parlan?
Afrancesat!... Mon cap á preu lo posan?
Més or tinch jo! Ja, ja! (Histérich.)
(Cridant enragu'lat.) Visca la Fransa! (Transició rápida.)
No, no, calleu!
(Ab por.) Sentiu? Lo pare crida! (Va morint.)
«No hi ha... perdó... per qui es... traydó... á la... patria!»
(Mor.)

TELO

LO TEATRO REGIONAL

142 obras publicadas

Obra	Ptas.
L' Agulla, drama en 3 actes	2
Sortint del ou, dialech	0'25
Claría, drama, 3 actes	2
Lo Teatro per dins, c., en 2 actes	1'50
Sant Jordi mata l' aranya, c., 1 acte	1
La dona y la baylarina, comedia, 1 acte	1
Pintura fi de sigle, 1 acte	1
Un altra sogra, comedia, 1 acte	1
Las joyas de la Roser, drama, 3 actes	2
¡Tot per las donas!, 1 acte	1
L' Esclau del vici, monólech	0'50
La feyna d' en Jafa, c., 1 acte	1
Los Aucellets, comedia, 3 actes	2
La Mosca al nas, comedia, 1 acte	1
La firma d' en Rovellat, comedia, 1 acte	1
La tornaboda, comedia, 1 acte	1
¡¡Xerraire!!, monólech	0'50
Lo quarto dels mals endressos, 1 acte	1
Qui oli remena... juguet, 1 acte	1
La Flor de la Montanya, drama, 3 actes	2
Tres personas, juguet 1 acte	0'50
¡Tot per ella!, comedia, 1 acte	1
Per contradicció, comedia, 1 acte	0'50
La mort de Nerón, tragedia, 1 acte	0'50
Un músich de Regiment, sarsuela, 1 acte	1
La Dama de Reus, drama, 3 actes	2
Un Rey de pega, monólech lírich	0'50
Dos companys mal avinguts, c., 1 acte	1
La rescatería, sainete, 1 acte	1
La Casamentera, joguina, 1 acte	1
Las esposallas de la morta, t., 3 actes	2
Los gelos de la Coloma, parodia, 1 acte	1
Un bateig á cops de puny, c., 1 acte	1
Una dóna y un Déu, comedia, 1 acte	1
Sí, senyors, monólech	0'50
Lucrezia Borgia, joguina, 1 acte	1
Lo Diner, comedia, 3 actes	2
Lo marit de la difunta, joguina, 1 acte	1
L' ocasió fa 'l lladre, proverbi, 1 acte	1
Mestre Jau, drama, 3 actes	2
Lo somni de la Ignocencia, s., 1 acte	1
Home á l' aygua, comedia, 1 acte	0'50
Lo ret de la Sila, comedia, 1 acte	1
Las tres alegrías, comedia, 1 acte	1
Dorm!, sarsuela, 1 acte	0'50
Setze jutjes... sarsuela, 1 acte	1
A la lluna de Valencia, comedia, 2 actes	1'50
Als peus de vosté, joguina, 1 acte	1
La herencia del oncle Pau, c., 4 actes	2
Los tres toms, quadro costums, 1 acte	1
De teuladas en amunt, sarsuela, 1 acte	0'50
La mort de Anibal, tragedia, 1 acte	1
La festa del adroguer, sarsuela, 1 acte	1
Un embolich de cordas, comedia, 2 actes	1'50
Lo timbal del Bruch, drama, 4 actes	2
Lo mestre de minyons, quadro, 1 acte	1
Entrar per la finestra, comedia, 1 acte	0'50
Matrimonis á Montserrat, s., 2 actes	1'50
La llupia, joguina, 1 acte	0'50
Una poma per la sed, joguina, 1 acte	1
D' estudi, monólech	0'50
Lo gech d' en Migranyn, sainete 1 acte	0'50
Los Encants de Sant Antoni, s., 1 acte	1
Verdalet pare y fill, sarsuela, 2 actes	1'50
Lo grá de mesch, drama, 4 actes	2
A pel y á repel, juguet, 1 acte	0'50
Las erradas del papá, sarsuela 1 acte	1
La copa del dolor, drama, 3 actes	2
Dispensi, hi ha principal, comedia, 1 acte	1
La vida al encant, comedia 1 acte	1
Lo diari d' en Brusi, sarsuela, 1 acte	0'50

Obra	Ptas.
La marca de foch, drama, 3 actes	2
L' home del orga, monolech	0'50
Claris, drama, 3 actes	2
L' home dels nassos, humorada, 1 acte	1
Tocats de l' ala, comedia, 1 acte	1
Lo célebre Maneja sarsuela, 1 acte	1
Un sarauista, monólech	0'50
Riallas y ploralias, comedia, 3 actes	2
Las atmetllas d' Areuys, comedia, 1 acte	1
Vida y Mort, epissodi, 1 acte	1
Faixa ó Caixa, comedia, 1 acte	1
L' Antiquari del Putxet, comedia, 1 acte	1
L' auca del fadrí barber, c., 3 actes	2
Campi qui puga, joguina, 1 acte	1
Lo guant del degollat	0'50
La capseta dels petóns, comedia, 1 acte	1
Una mosca vironera, comedia, 1 acte	1
Riera baixa, parodia, 1 acte	1
¡13!, comedia, 1 acte	1
Lo pare de la criatura, comedia, 1 acte	1
Lo Rabadá, drama, 3 actes	2
Lo Virolet de Sant Guim, comedia 1 acte	1
Lo meu criat, juguet cómich, 1 acte	1
La Fals, drama, 3 actes	2
Un cop de cap, comedia, un acte	1
La Lola, sarsuela, un acte	1
Banys de mar, sarsuela, un acte	1
Lo remey Universal, comedia, 1 acte	1
Del ou al sou, comedia, 1 acte	1
D. Juan de Serrallonga, drama, 4 actes	2
La Parentela, comedia, 3 actes	2
Deliri de grandesas, drama, 3 actes	2
La Cigala y las Formigas, c., 1 acte	1
Lo caixal del seny, comedia, 1 acte	1
Flor de Té, sarsuela, 3 actes	2
La Viudeta, monólech	0'25
Lo senyor Nadal, comedia, 3 actes	2
Al quarto de la senyora, monólech	0'25
Las Cantonadas, monólech	0'25
La filla del marxant, drama, 3 actes	2
Las bonas festas, quadro de costums, 1 a.	1
Camándulas, comedia en 1 acte	1
Lo senyor Batlle comedia en 3 actes	2
Entreacte, monólech en prosa	0'25
Lo geni del mal, drama en 3 actes	2
Per massa bó, juguet cómich, 1 acte	1
Com venen las cosas, comedia, 1 acte	1
A costellas del gendre, comedia, 4 actes	2
Un diputat á Corts, c. s. en un acte	1
La teta gallinayre, comedia en 1 acte	1
Passións funestas, drama en 3 actes	2
La fi de Serrallonga, drama en 1 acte	1
Tot es mal que mata, comedia, 3 actes	2
Un devot del pare Kneip, comedia, 1 acte	1
Buscant lo desconegut, comedia, 1 acte	1
Un marit gelós, comedia en 1 acte	1
Qui més tria més s' enganya, c. 1 acte	1
Lo nuvi, drama en tres actes	2
La tornada de 'n Titó, pessa en un acte	1
Un compromís necessari, s. en un acte	0'25
Ensopegadas, comedia en un acte	1
La Doloretas, parodia, 1 acte	1
Aygua de malvas, pessa en 1 acte	1
La Malvasía de Sitges, comedia en 2 a.	1'50
Los fadrins externs, comedia en 3 a.	2
Lo secret de la neboda, comedia en 1 a.	1
Mal de caixal, monólech mímich y parlat	0'50
La polva d' or, drama en 3 actes	2
Lo Comte de St Vicens, humorada, 1 a.	1
A ca' la sonámbula, entremés	1
¡Afrancesat!, monólech trágich	0'50

Tipografía Moderna, Aribau, 60.—Barcelona.